

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
Навчально-науковий інститут фізичної культури, спорту та спеціальної
освіти
Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти

**СОКОЛОВА Г. Б.
МАМАТОВА З. Р.**

**Методичні рекомендації до практичних занять і виконання самостійної
роботи з навчальної дисципліни**

**«СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ТА КОРЕКЦІЙНО-
РОЗВИВАЛЬНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ
ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ»**

**для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти**

Рекомендовано до друку рішенням ученої ради Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 15 від 25 червня 2026 року)

Соколова Г. Б., Маматова З. Р. Методичні рекомендації до практичних занять і виконання самостійної роботи з навчальної дисципліни «Сучасні технології реабілітації та корекційно-розвивальної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти : Одеса, Університет Ушинського, 2026. 35 с.

Рецензенти:

- Омельченко І. М. – доктор психологічних наук, професор, головний науковий співробітник відділу психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими потребами Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України.
- Форостян О.І. доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Методичні рекомендації до практичних занять і виконання самостійної роботи з навчальної дисципліни «Сучасні технології реабілітації та корекційно-розвивальної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами» розроблено для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня.

Видання спрямоване на формування у майбутніх фахівців системи знань про сучасні підходи, технології та методики реабілітаційної й корекційно-розвивальної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивної освіти. У рекомендаціях висвітлено питання використання цифрових технологій, фізичної реабілітації, сенсорної інтеграції, психолого-педагогічного супроводу та соціалізації дітей з ООП.

Матеріали видання сприятимуть розвитку професійних компетентностей здобувачів освіти та підготовці до ефективної практичної діяльності у сфері спеціальної та інклюзивної освіти.

ЗМІСТ

Опис навчальної дисципліни.....	4
Анотація навчальної дисципліни.....	5
Плани практичних занять.....	7
Критерії оцінювання.....	31
Рекомендована література.....	34

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, ОПП, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4		Статус дисципліни: Вибіркова	
Змістових модулів – 2		Рік підготовки:	
Індивідуальне навчально-дослідне завдання – есе		Семестр	
Загальна кількість годин - 120		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 4	Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)	10 год.	4
		Практичні, семінарські	
		34 год.	6
		Лабораторні	
		0 год.	
		Самостійна робота	
		66 год.	100
		Індивідуальні завдання:	
10 год.	10		
		Вид контролю: залік	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 37% : 43%

для заочної форми навчання – 8% : 92%

АНОТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна «Сучасні технології реабілітації та корекційно-розвивальної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами» спрямована на формування у здобувачів освіти системних знань про інноваційні підходи до підтримки розвитку, навчання та соціалізації дітей з ООП.

У межах курсу розглядаються сучасні технології реабілітації, а також їх вплив на моторний, когнітивний і соціально-комунікативний розвиток дитини. Значна увага приділяється сучасним методам корекційно-розвивальної роботи в умовах інклюзивної освіти, зокрема диференційованому підходу, індивідуальним програмам розвитку, арт-терапії, сенсорній інтеграції, кінезіотерапії та альтернативній і додатковій комунікації.

Дисципліна розкриває можливості використання цифрових технологій, адаптивних навчальних матеріалів і ігрових методик для створення комфортного та доступного освітнього середовища.

У курсі висвітлюються стратегії психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами в процесі їх соціалізації. Наголошується на важливості адаптації освітнього середовища відповідно до індивідуальних потреб дитини. Особливу увагу приділено міждисциплінарній взаємодії фахівців та співпраці з родиною як ключовій умові забезпечення цілісного й гармонійного розвитку дитини.

Метою вивчення дисципліни «Сучасні технології реабілітації та корекційно-розвивальної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами» є формування у здобувачів вищої освіти професійних компетентностей щодо застосування сучасних, науково обґрунтованих та інноваційних технологій реабілітації, корекційно-розвивальної роботи й психолого-педагогічного супроводу дітей з ООП в умовах інклюзивного освітнього середовища.

Дисципліна спрямована на оволодіння теоретичними знаннями та практичними навичками індивідуалізації освітнього процесу, використання цифрових і інтерактивних засобів, методів фізичної реабілітації та сенсорної інтеграції, а також на розвиток здатності забезпечувати ефективну соціалізацію дітей з особливими освітніми потребами у взаємодії з фахівцями та родиною.

Очікувані результати навчання дисципліни:

Унаслідок вивчення навчальної дисципліни здобувачі мають

знати:

- сутність, види та можливості використання інноваційних реабілітаційних технологій у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами;

- сучасні методи корекційно-розвивальної роботи в умовах інклюзивної освіти, їх спрямованість, класифікацію та ефективність для підтримки навчання, розвитку й соціалізації дітей з особливими освітніми потребами з урахуванням принципів диференціації та індивідуалізації;

- роль і потенціал цифрових технологій у навчанні та розвитку дітей з особливими освітніми потребами, зокрема інтерактивних програм, адаптивних освітніх платформ, мобільних додатків, аудіовізуальних засобів і технологій альтернативної комунікації;

- основні підходи та методики фізичної реабілітації й сенсорної інтеграції дітей з особливими освітніми потребами, їх вплив на розвиток рухових, сенсорних та

координаційних функцій, а також значення комплексного використання реабілітаційних вправ і методів.

вміти:

- обирати та обґрунтовано застосовувати інноваційні реабілітаційні технології у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами з урахуванням їхніх індивідуальних можливостей;

- планувати й реалізовувати сучасні методи корекційно-розвивальної роботи в інклюзивному освітньому середовищі, розробляти індивідуальні корекційні програми, використовувати арт-терапію, сенсорну інтеграцію, кінезіотерапію та засоби альтернативної й додаткової комунікації;

- застосовувати методики фізичної реабілітації та сенсорної інтеграції (підбирати спеціальні вправи) з метою розвитку рухових, сенсорних і координаційних функцій дітей з особливими освітніми потребами.

Опановуючи зміст навчальної дисципліни здобувач повинен дотримуватися принципів академічної доброчесності:

– самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання, атестації (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);

– покликання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;

– дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;

– надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

ПЛАНІ ЛЕКЦІЙНИХ ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Модуль I. 1. Інноваційні підходи та технології в реабілітації дітей з особливими освітніми потребами.

Тема 1. Інноваційні технології в реабілітації дітей з особливими освітніми потребами.

Лекційне заняття №1 2 години

План

1. Сучасні тенденції розвитку реабілітаційних технологій для дітей з особливими освітніми потребами.
2. Цифрові та інтерактивні технології в реабілітації дітей з ООП.
3. Застосування інноваційних засобів для розвитку моторики, когнітивної сфери та комунікації дітей з ООП.
4. Інтеграція інноваційних і традиційних підходів у реабілітаційно-корекційній роботі з дітьми з ООП.

Теоретичний блок. Сучасний розвиток системи спеціальної та інклюзивної освіти зумовлює необхідність пошуку нових підходів до організації реабілітаційної та корекційно-розвивальної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами. Динамічні зміни в суспільстві, стрімкий розвиток інформаційних технологій, цифровізація освітнього простору та вдосконалення засобів медико-психолого-педагогічної підтримки сприяють активному впровадженню інноваційних технологій у практику роботи з дітьми різних нозологічних груп. Інноваційні технології в реабілітації дітей з особливими освітніми потребами розглядаються як сукупність сучасних методів, засобів, прийомів та організаційних форм діяльності, спрямованих на забезпечення максимальної компенсації порушених функцій, розвиток потенційних можливостей дитини, формування життєвих компетентностей та успішну соціальну інтеграцію.

Поняття «інновація» походить від латинського слова *innovatio*, що означає оновлення, удосконалення або впровадження нового. У сфері спеціальної освіти інноваційні технології передбачають використання сучасних досягнень науки, техніки та інформаційних ресурсів для підвищення ефективності корекційно-розвивального впливу. Головною метою їх застосування є створення умов для гармонійного розвитку дитини, підвищення рівня її самостійності, формування адаптивних навичок та забезпечення повноцінної участі в освітньому і суспільному житті.

На сучасному етапі розвитку спеціальної освіти інноваційні технології посідають важливе місце у комплексній реабілітації дітей з порушеннями психофізичного розвитку. Вони дозволяють не лише урізноманітнити процес навчання та корекції, а й забезпечують індивідуалізацію освітнього маршруту кожної дитини. Використання інноваційних технологій сприяє підвищенню мотивації до навчання, розвитку пізнавальної активності, покращенню емоційного стану та створенню сприятливих умов для реалізації особистісного потенціалу.

Одним із найважливіших напрямів інноваційного розвитку реабілітаційної діяльності є впровадження цифрових технологій. Цифровізація освітнього простору відкриває широкі можливості для організації корекційно-розвивальної роботи. Сучасні комп'ютерні програми, мобільні додатки, інтерактивні платформи та мультимедійні

ресурси дозволяють адаптувати навчальний матеріал відповідно до індивідуальних потреб дитини. Вони забезпечують доступність інформації, можливість багаторазового повторення матеріалу, візуалізацію складних понять та активне залучення дитини до освітнього процесу.

Особливого значення набувають адаптивні цифрові платформи, які здатні автоматично підлаштовуватися під рівень розвитку та індивідуальні особливості користувача. Такі системи аналізують результати діяльності дитини та пропонують завдання відповідної складності. Це дозволяє створювати персоналізовані програми розвитку, підтримувати позитивну мотивацію та уникати перевантаження. Адаптивні технології успішно застосовуються у роботі з дітьми, які мають порушення інтелектуального розвитку, розлади аутистичного спектра, порушення мовлення, труднощі навчання та інші особливі освітні потреби.

Серед сучасних інноваційних засобів значне місце посідають технології віртуальної та доповненої реальності. Віртуальна реальність являє собою комп'ютерно створене середовище, яке дозволяє користувачеві взаємодіяти з об'єктами та явищами в умовах, максимально наближених до реального життя. У реабілітаційній практиці такі технології використовуються для розвитку когнітивних процесів, просторового орієнтування, координації рухів, формування соціальних навичок та подолання емоційних труднощів. Завдяки створенню безпечного середовища дитина може відпрацьовувати різноманітні життєві ситуації, набувати необхідного досвіду та поступово переносити його у реальне життя.

Доповнена реальність поєднує реальні об'єкти з цифровими елементами, що дозволяє значно підвищити ефективність навчання та корекції. Використання інтерактивних тривимірних моделей сприяє кращому засвоєнню інформації, розвитку уваги, пам'яті та мислення. Особливо ефективними такі технології є у роботі з дітьми молодшого віку, оскільки забезпечують високий рівень зацікавленості та емоційного залучення до діяльності.

Важливим напрямом інноваційної реабілітації є використання роботизованих систем. Робототехніка поступово стає невід'ємною складовою корекційно-розвивальної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами. Роботизовані пристрої можуть виконувати функції тренажерів, помічників або посередників у комунікації. Вони застосовуються для розвитку моторики, формування навичок самообслуговування, навчання соціальної взаємодії та стимулювання мовленнєвої активності.

Особливий інтерес викликає використання соціальних роботів у роботі з дітьми з розладами аутистичного спектра. Дослідження свідчать, що багато дітей легше вступають у взаємодію з роботами, ніж з людьми, оскільки поведінка роботів є передбачуваною та структурованою. Це створює сприятливі умови для формування комунікативних навичок, розвитку емоційного інтелекту та соціальної адаптації.

Значного поширення набули інтерактивні сенсорні технології. До них належать інтерактивні дошки, сенсорні столи, сенсорні панелі, інтерактивні підлоги та інші пристрої, що забезпечують активну взаємодію дитини з освітнім середовищем. Такі технології сприяють розвитку дрібної та загальної моторики, удосконаленню сенсорного сприйняття, координації рухів, уваги та пам'яті. Інтерактивні засоби дозволяють поєднувати навчання, гру та реабілітацію, що особливо важливо для дітей дошкільного та молодшого шкільного віку.

Вагоме місце у структурі сучасних реабілітаційних технологій займають засоби альтернативної та додаткової комунікації. Вони використовуються для забезпечення ефективного спілкування дітей, які мають тяжкі порушення мовлення або зовсім не

використовують усне мовлення. До таких засобів належать комунікативні книги, піктограми, електронні комунікатори, планшети зі спеціалізованим програмним забезпеченням, системи синтезу мовлення. Використання альтернативної комунікації сприяє розвитку мовленнєвої активності, формуванню соціальних зв'язків та підвищенню рівня самостійності дітей.

Одним із перспективних напрямів є впровадження технологій біологічного зворотного зв'язку. Ці технології дозволяють отримувати інформацію про фізіологічні процеси організму в режимі реального часу та використовувати її для саморегуляції діяльності. Біологічний зворотний зв'язок успішно застосовується для корекції порушень уваги, розвитку самоконтролю, зниження рівня тривожності та покращення психоемоційного стану дітей. У процесі занять дитина навчається контролювати власні фізіологічні реакції, що позитивно впливає на її поведінку та адаптаційні можливості.

Сучасні технології активно використовуються для розвитку моторної сфери дітей з особливими освітніми потребами. Рухова активність є важливим чинником гармонійного розвитку особистості, тому корекція рухових порушень посідає провідне місце у реабілітаційній роботі. Інноваційні тренажери, сенсорні комплекси, інтерактивні спортивні системи дозволяють підвищити ефективність фізичної реабілітації, забезпечити індивідуальний підхід та здійснювати постійний моніторинг досягнень дитини. Використання цифрових технологій у фізичній реабілітації сприяє формуванню мотивації до занять, розвитку координаційних здібностей та покращенню загального фізичного стану.

Не менш важливим є вплив інноваційних технологій на розвиток когнітивної сфери. Сучасні цифрові засоби дозволяють стимулювати увагу, пам'ять, мислення, сприймання та уяву. Інтерактивні вправи, освітні ігри, мультимедійні презентації та спеціалізовані програми забезпечують доступне подання інформації та створюють умови для активного пізнання навколишнього світу. Вони допомагають долати труднощі навчання та сприяють формуванню академічних компетентностей.

Особливу роль інноваційні технології відіграють у процесі соціалізації дітей з особливими освітніми потребами. Соціальна інтеграція є одним із головних завдань сучасної системи освіти та реабілітації. Використання інтерактивних платформ, групових цифрових проєктів, соціальних тренажерів та віртуальних середовищ сприяє формуванню навичок співробітництва, комунікації та взаємодії з однолітками. Завдяки таким технологіям діти отримують можливість брати участь у спільній діяльності незалежно від наявних обмежень розвитку.

Водночас впровадження інноваційних технологій потребує дотримання певних принципів. Насамперед вони повинні використовуватися відповідно до індивідуальних потреб та можливостей дитини. Надзвичайно важливим є забезпечення безпечності, доступності та педагогічної доцільності застосування сучасних засобів. Технології не можуть повністю замінити безпосередню взаємодію з педагогом, психологом, логопедом чи іншими фахівцями, а повинні розглядатися як ефективний інструмент підтримки та посилення корекційного впливу.

Ефективність реабілітаційної роботи значною мірою залежить від поєднання інноваційних і традиційних підходів. Традиційні методи корекції мають науково обґрунтовану базу та багаторічний практичний досвід використання. Інноваційні технології доповнюють їх новими можливостями, забезпечують вищий рівень мотивації, індивідуалізації та інтерактивності. Комплексне використання сучасних і традиційних методів дозволяє досягати більш високих результатів у розвитку дітей з особливими освітніми потребами.

Успішна реалізація інноваційних технологій неможлива без належної підготовки фахівців. Сучасний педагог повинен володіти цифровою компетентністю, знати особливості функціонування інноваційних засобів та вміти інтегрувати їх у професійну діяльність. Важливого значення набуває також співпраця між педагогами, психологами, логопедами, реабілітологами, медичними працівниками та батьками дитини. Міждисциплінарний підхід забезпечує комплексність впливу та сприяє досягненню максимально можливих результатів.

Перспективи розвитку інноваційних технологій у сфері реабілітації дітей з особливими освітніми потребами пов'язані з подальшим удосконаленням цифрових платформ, розвитком штучного інтелекту, робототехніки, технологій віртуальної реальності та адаптивних систем навчання. Очікується створення нових інтелектуальних програм, здатних аналізувати особливості розвитку дитини та автоматично пропонувати оптимальні стратегії корекційно-розвивальної роботи. Значна увага приділятиметься забезпеченню доступності сучасних технологій для всіх категорій дітей незалежно від місця проживання та соціально-економічних умов.

Таким чином, інноваційні технології є важливою складовою сучасної системи реабілітації та корекційно-розвивальної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами. Їх використання сприяє підвищенню ефективності освітнього процесу, розвитку моторної, когнітивної та соціальної сфер особистості, формуванню життєво необхідних компетентностей та забезпеченню успішної інтеграції дітей у суспільство. Поєднання інноваційних і традиційних підходів створює умови для реалізації принципів інклюзивної освіти та забезпечує комплексну підтримку кожної дитини відповідно до її індивідуальних потреб і можливостей.

Практичне заняття № 1 – 6 години

Круглий стіл: «Застосування інноваційних реабілітаційних технологій у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами» - 2 години.

Питання для обговорення:

1. Що є метою реабілітації дітей з ООП?
2. У чому полягає сутність реабілітації дітей з ООП?
3. Які цілі реабілітації дітей з ООП?
4. Які принципи виникнення та протікання компенсаторних процесів потрібно враховувати в реабілітаційній роботі з дітьми з ООП?
5. Які педагогічні прийоми та умови потрібно використовувати в реабілітаційній роботі?
6. Що забезпечує успішність реабілітаційної роботи?

Завдання для самостійної роботи

1. Дослідити сучасні підходи до реабілітації дітей з ООП.
2. Підготувати огляд інноваційних технологій, що використовуються у реабілітації дітей з ООП, обґрунтувати думку, вказати використані джерела (ресурси).

Круглий стіл: «Законодавча база України щодо інклюзивної освіти та реабілітації дітей з ООП» - 2 години.

Питання для обговорення:

1. На що спираються фахівці, які працюють в спеціальній та інклюзивній освіті?

2. В чому полягає законодавча база щодо інклюзивної освіти та реабілітації дітей з ООП?

Завдання для самостійної роботи

1. Проаналізувати аналіз законодавчої бази України щодо інклюзивної освіти та реабілітації дітей з ООП.
2. Порівняти законодавчу базу інклюзивної та спеціальної освіти. Обґрунтувати думку, вказати використані джерела (ресурси).

Вирішення практичних завдань: «Створення програми занять із використанням адаптивної фізкультури» - 2 години.

Питання для обговорення:

1. Яку роль займає адаптивна фізична культура в інклюзивній освіті та реабілітації дітей з ООП?
2. Які освітні потреби та корекційні цілі повинні враховуватись у реабілітації дітей з ООП?
3. Які сучасні уявлення про адаптивну фізичну культуру?

Завдання для самостійної роботи

1. Для групи дітей з конкретним порушенням розробити програму адаптивної фізичної культури (порушення на вибір).
2. Охарактеризувати особливі освітні потреби (когнітивна, емоційна, поведінкова сфери) дітей з порушенням. Зазначити ступінь порушення (часткове або повне) та час виникнення (вроджене або набуте). Обґрунтувати думку, вказати використані джерела (ресурси).

Рекомендована література:

Основна [1], [2], [3], [4], [5].

Допоміжна [3].

Тема 2. Сучасні методи корекційно-розвивальної роботи в інклюзивній освіті.

Лекційне заняття №2 2 години

План

1. Теоретичні засади та сучасні підходи до організації корекційно-розвивальної роботи в інклюзивній освіті.
2. Сучасні методи корекційно-розвивальної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами.
3. Цифрові технології та адаптивні засоби навчання в інклюзивному освітньому середовищі.
4. Індивідуалізація освітнього процесу та оцінювання ефективності корекційно-розвивальної роботи.

Теоретичний блок. На сучасному етапі розвитку освіти одним із пріоритетних напрямів державної політики є забезпечення рівного доступу до

якісної освіти для всіх дітей незалежно від особливостей їхнього психофізичного розвитку. Реалізація принципів інклюзивної освіти передбачає створення умов для повноцінного навчання, виховання та соціалізації дітей з особливими освітніми потребами. У зв'язку з цим особливого значення набуває корекційно-розвивальна робота, яка є невід'ємною складовою комплексного психолого-педагогічного супроводу дитини в освітньому середовищі.

Корекційно-розвивальна робота являє собою цілеспрямований процес психолого-педагогічного впливу, спрямований на подолання або послаблення наявних порушень розвитку, компенсацію втрачених або недостатньо сформованих функцій, розвиток пізнавальної діяльності, емоційно-вольової сфери, комунікативних навичок та соціальної компетентності дитини. Її головною метою є створення умов для максимально повного розвитку особистості дитини, формування життєвих компетентностей та забезпечення успішної інтеграції в суспільство.

Сучасна система інклюзивної освіти базується на гуманістичних цінностях, відповідно до яких кожна дитина визнається унікальною особистістю з власними потребами, можливостями та потенціалом розвитку. Саме тому корекційно-розвивальна робота повинна здійснюватися з урахуванням індивідуальних особливостей кожної дитини та ґрунтуватися на принципах індивідуалізації, диференціації, комплексності, системності та безперервності.

Одним із провідних напрямів сучасної корекційно-розвивальної роботи є реалізація диференційованого підходу. Його сутність полягає в адаптації змісту, методів, форм і засобів навчання відповідно до індивідуальних можливостей та освітніх потреб дитини. Диференційований підхід дозволяє створювати сприятливі умови для засвоєння навчального матеріалу, забезпечувати оптимальний рівень складності завдань та підтримувати позитивну мотивацію до навчання.

У практиці інклюзивної освіти важливим інструментом реалізації диференційованого підходу є індивідуальна програма розвитку. Вона визначає освітні цілі, напрями корекційно-розвивальної роботи, необхідні адаптації та модифікації освітнього процесу, а також критерії оцінювання досягнень дитини. Індивідуальна програма розвитку розробляється командою психолого-педагогічного супроводу за участю батьків та інших фахівців, які працюють із дитиною.

Серед сучасних методів корекційно-розвивальної роботи особливого поширення набула арт-терапія. Арт-терапія являє собою систему психологічних і педагогічних впливів, заснованих на використанні різних видів мистецтва з метою розвитку особистості, покращення емоційного стану та соціальної адаптації. У роботі з дітьми з особливими освітніми потребами застосовуються різноманітні напрями арт-терапії: ізотерапія, музикотерапія, казкотерапія, драматерапія, лялькотерапія, пісочна терапія та інші.

Використання арт-терапевтичних методик сприяє розвитку творчих здібностей, самовираження, емоційної стабільності та позитивної самооцінки. Під час творчої діяльності дитина отримує можливість виражати свої почуття, переживання та думки у доступній формі, що особливо важливо для дітей із мовленнєвими порушеннями, розладами аутистичного спектра або інтелектуальними труднощами. Арт-терапія також допомагає знижувати рівень тривожності, долати страхи та формувати навички конструктивної взаємодії з оточенням.

Важливе місце у сучасній корекційно-розвивальній роботі займає сенсорна інтеграція. Теорія сенсорної інтеграції ґрунтується на положенні про те, що успішна діяльність людини залежить від здатності мозку правильно сприймати, обробляти та інтегрувати сенсорну інформацію, яка надходить від органів чуття. Порушення цього процесу можуть негативно впливати на поведінку, навчання, рухову активність та соціальну взаємодію дитини.

Сенсорна інтеграція передбачає використання спеціально організованих вправ та обладнання, спрямованих на стимуляцію різних сенсорних систем. У процесі занять використовуються балансувальні платформи, сенсорні доріжки, гойдалки, сухі басейни, тактильні панелі та інші засоби. Такі заняття сприяють розвитку координації рухів, покращенню концентрації уваги, формуванню навичок саморегуляції та підвищенню рівня адаптації до навколишнього середовища.

Не менш важливим методом є кінезіотерапія, яка базується на використанні рухової активності як засобу корекції та розвитку. Рухова діяльність має безпосередній вплив на функціонування центральної нервової системи, сприяє формуванню міжпівкульної взаємодії, розвитку когнітивних процесів та емоційної стабільності. Кінезіотерапевтичні вправи використовуються для розвитку загальної та дрібної моторики, корекції постави, покращення координації рухів і формування просторових уявлень.

Особливої актуальності набуває застосування кінезіотерапії у роботі з дітьми, які мають порушення опорно-рухового апарату, розлади аутистичного спектра, синдром дефіциту уваги з гіперактивністю та інші порушення розвитку. Систематичне виконання спеціально підібраних вправ сприяє покращенню фізичного стану дитини, розвитку довільної поведінки та підвищенню її працездатності.

Сучасна інклюзивна освіта приділяє значну увагу розвитку комунікативної компетентності дітей з особливими освітніми потребами. У зв'язку з цим важливим напрямом корекційно-розвивальної роботи є використання альтернативної та додаткової комунікації. Альтернативна комунікація застосовується у випадках, коли усне мовлення відсутнє або суттєво обмежене, а додаткова комунікація використовується для підтримки та доповнення вербального мовлення.

До засобів альтернативної та додаткової комунікації належать жести, символи, піктограми, комунікативні книги, електронні пристрої та спеціалізоване програмне забезпечення. Їх використання дозволяє дитині висловлювати свої потреби, бажання та думки, брати активну участь у навчальному процесі та соціальному житті. Застосування альтернативної комунікації сприяє розвитку самостійності, підвищенню рівня соціальної взаємодії та покращенню якості життя дітей із тяжкими мовленнєвими порушеннями.

Одним із найбільш перспективних напрямів сучасної корекційно-розвивальної роботи є використання цифрових технологій. Інформаційно-комунікаційні технології відкривають широкі можливості для створення адаптивного освітнього середовища, забезпечення доступності навчальних матеріалів та індивідуалізації освітнього процесу.

Сучасні цифрові ресурси включають інтерактивні освітні платформи, спеціалізовані мобільні додатки, мультимедійні програми, електронні підручники та онлайн-сервіси. Вони дозволяють урізноманітнювати форми подання інформації, використовувати аудіовізуальні засоби навчання та забезпечувати

миттєвий зворотний зв'язок. Особливе значення цифрові технології мають для дітей із порушеннями слуху, зору, мовлення та інтелектуального розвитку.

Застосування цифрових технологій сприяє розвитку уваги, пам'яті, мислення, мовлення та пізнавальної активності. Інтерактивний формат роботи забезпечує високий рівень зацікавленості дітей, стимулює їхню активність та створює позитивний емоційний фон навчання. Крім того, цифрові інструменти дозволяють здійснювати моніторинг навчальних досягнень і коригувати освітній маршрут відповідно до потреб дитини.

Важливим компонентом сучасної корекційно-розвивальної роботи є використання ігрових технологій. Гра є провідною діяльністю дитини та природним способом пізнання навколишнього світу. Саме тому ігрові методики широко використовуються в роботі з дітьми різного віку та різних нозологічних категорій.

Корекційно-розвивальні ігри сприяють формуванню пізнавальних процесів, розвитку мовлення, комунікативних навичок, емоційної сфери та соціальної компетентності. Під час гри дитина вчиться взаємодіяти з однолітками, дотримуватися правил, контролювати власну поведінку та приймати рішення. Використання ігрових технологій дозволяє поєднувати навчання, виховання та корекцію в єдиному освітньому процесі.

Особливого значення в умовах інклюзивної освіти набуває міждисциплінарний підхід до організації корекційно-розвивальної роботи. Ефективність підтримки дитини значною мірою залежить від узгодженої діяльності педагогів, психологів, логопедів, реабілітологів, асистентів учителя та батьків. Командна взаємодія дозволяє комплексно оцінювати потреби дитини, визначати пріоритетні напрями роботи та забезпечувати наступність корекційних впливів.

Одним із ключових принципів сучасної інклюзивної освіти є індивідуалізація освітнього процесу. Індивідуалізація передбачає врахування особливостей розвитку, інтересів, здібностей та освітніх потреб кожної дитини. Для цього використовуються адаптації та модифікації навчального матеріалу, спеціальні методи навчання, технічні засоби підтримки та індивідуальні форми роботи.

Адаптація освітнього процесу може стосуватися зміни способів подання інформації, організації робочого місця, темпу навчання або форм контролю знань. Модифікація передбачає зміну змісту навчального матеріалу відповідно до можливостей дитини. Завдяки цьому забезпечується доступність освіти та створюються умови для успішного навчання кожного учня.

Необхідною складовою корекційно-розвивальної роботи є оцінювання її результативності. Моніторинг розвитку дитини дозволяє своєчасно виявляти позитивну динаміку, визначати труднощі та коригувати зміст корекційних заходів. Оцінювання здійснюється комплексно та охоплює різні сфери розвитку: пізнавальну, мовленнєву, емоційно-вольову, моторну та соціальну.

Важливим чинником успішної реалізації корекційно-розвивальної роботи є співпраця з батьками. Родина є першим і найважливішим соціальним середовищем дитини, тому її участь у процесі розвитку та навчання має вирішальне значення. Батьки повинні бути активними учасниками команди психолого-педагогічного супроводу, брати участь у розробленні індивідуальної програми розвитку та виконанні рекомендацій фахівців.

Партнерська взаємодія між закладом освіти та родиною сприяє створенню єдиного корекційно-розвивального простору, забезпечує послідовність педагогічних впливів та підвищує ефективність підтримки дитини. Особливого значення набуває психолого-педагогічне консультування батьків, спрямоване на формування позитивного ставлення до особливостей розвитку дитини та розвиток навичок ефективної взаємодії з нею.

Отже, сучасні методи корекційно-розвивальної роботи в інклюзивній освіті являють собою комплекс взаємопов'язаних педагогічних, психологічних, реабілітаційних та інформаційних технологій, спрямованих на забезпечення гармонійного розвитку дітей з особливими освітніми потребами. Використання диференційованого підходу, арт-терапії, сенсорної інтеграції, кінезіотерапії, альтернативної та додаткової комунікації, цифрових технологій та ігрових методик створює умови для реалізації потенційних можливостей кожної дитини, формування її життєвих компетентностей та успішної соціальної інтеграції. Саме комплексний, індивідуалізований і науково обґрунтований підхід є запорукою ефективною реалізації завдань сучасної інклюзивної освіти.

Практичне заняття № 2 – 6 години

Вирішення практичних завдань: «Використання методів сенсорної інтеграції та кінезіотерапії у корекційно-розвивальній роботі з дітьми з ООП» – 2 години.

Питання для обговорення:

1. Які прояви порушень сенсорної обробки та рухової сфери у дітей з ООП є ключовими показниками для добору методів сенсорної інтеграції та кінезіотерапії в корекційно-розвивальній роботі?
2. Як поєднання методів сенсорної інтеграції та кінезіотерапії впливає на розвиток моторних, когнітивних і комунікативних навичок дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного середовища?
3. Які критерії доцільності та безпеки слід враховувати під час планування та реалізації корекційно-розвивальних занять із використанням сенсорної інтеграції та кінезіотерапії для дітей з різними нозологіями?
4. У чому полягає роль міждисциплінарної взаємодії фахівців (учителя, асистента, психолога, вчителя-реабілітолога, логопеда) у впровадженні методів сенсорної інтеграції та кінезіотерапії в освітній процес?
5. Як оцінювати ефективність застосування методів сенсорної інтеграції та кінезіотерапії в корекційно-розвивальній роботі та коригувати індивідуальну програму розвитку дитини з ООП на основі отриманого зворотного зв'язку?

Завдання для самостійної роботи

1. Проаналізувати науково-методичні джерела з проблематики сенсорної інтеграції та кінезіотерапії у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами, визначивши мету, основні методи, показання до застосування та очікувані корекційно-розвивальні результати для дітей з особливими потребами.
2. Підготувати короткий опис практичної ситуації (кейс) дитини з ООП із зазначенням особливостей сенсорного та рухового розвитку й запропонувати обґрунтований комплекс вправ або методів сенсорної інтеграції та кінезіотерапії, спрямований на корекцію виявлених порушень і підтримку розвитку дитини.

Круглий стіл: «Моделювання заняття з використанням арт-терапії в інклюзивній групі» – 2 години.

Питання для обговорення:

1. Яке місце займає арт-терапій в реабілітації дітей з ООП?

Завдання для самостійної роботи

1. Розробити модель реабілітаційного заняття з використанням арт-терапії дитини з ООП. Результати доповісти на практичному занятті.
2. Запропонувати реабілітаційний захід для дитини з ООП. Вік дитини та категорія порушення розвитку на ваш вибір. Структура опису заходу: назва, для кого, мета, умови, хід проведення, можливі результати. Обґрунтувати думку, вказати використані джерела (ресурси).

Дискусія: «Аналіз і використання інклюзивних технологій в корекційно-розвивальній роботі» – 2 години.

Питання для обговорення:

1. Охарактеризуйте використання інклюзивних технологій в корекційно-розвивальній роботі.
2. Охарактеризуйте роль батьків у команді корекційно-розвивальної роботи.

Завдання для самостійної роботи

1. Ознайомитись із сучасними інклюзивними технологіями, які використовуються для корекції розвитку дітей з особливими освітніми потребами
2. Підготувати практичне заняття, в якому буде продемонстровано застосування однієї з таких технологій для покращення навчальних результатів дитини в інклюзивному класі. Обґрунтувати думку, вказати використані джерела (ресурси).

Рекомендована література:

Основна [1], [2], [3], [4], [5].

Тема 3. Використання цифрових технологій у навчанні та розвитку дітей з ООП.

Лекційне заняття №3 2 години

План

1. Теоретичні засади використання цифрових технологій у навчанні дітей з особливими освітніми потребами.
2. Цифрові інструменти та адаптивні освітні ресурси для підтримки дітей з ООП.
3. Використання цифрових технологій для розвитку когнітивної, мовленнєвої та соціальної сфер дітей з ООП.
4. Організація цифрового освітнього середовища та оцінювання ефективності використання цифрових технологій.

Теоретичний блок. Сучасний етап розвитку суспільства характеризується стрімким поширенням цифрових технологій у всіх сферах людської діяльності. Освіта є

однією з тих галузей, які найбільш активно впроваджують інноваційні цифрові рішення для підвищення ефективності навчання, забезпечення доступності освітніх послуг та створення умов для розвитку кожної особистості. Особливого значення цифрові технології набувають у сфері спеціальної та інклюзивної освіти, де вони виступають не лише засобом навчання, а й важливим інструментом розвитку, корекції, соціалізації та реабілітації дітей з особливими освітніми потребами.

Використання цифрових технологій у навчанні та розвитку дітей з особливими освітніми потребами є одним із пріоритетних напрямів модернізації сучасної освіти. Цифрові засоби дозволяють створювати доступне, адаптивне та комфортне освітнє середовище, яке враховує індивідуальні особливості кожної дитини, забезпечує можливість реалізації її потенціалу та сприяє формуванню ключових компетентностей, необхідних для успішного життя в сучасному суспільстві.

Під цифровими технологіями в освіті розуміють сукупність електронних засобів, програмного забезпечення, інформаційних ресурсів та комунікаційних систем, які використовуються для організації, підтримки та вдосконалення освітнього процесу. До них належать комп'ютери, планшети, смартфони, інтерактивні дошки, мультимедійні комплекси, електронні підручники, спеціалізовані мобільні додатки, освітні платформи, сервіси дистанційного навчання, технології віртуальної та доповненої реальності, а також різноманітні цифрові засоби альтернативної комунікації.

Особливістю застосування цифрових технологій у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами є можливість адаптації навчального процесу до індивідуальних особливостей розвитку кожного учня. Діти можуть відрізнятися темпом засвоєння інформації, особливостями сприймання, рівнем розвитку мовлення, когнітивних процесів, моторики та комунікативних навичок. Використання цифрових ресурсів дозволяє враховувати ці особливості та створювати персоналізовані освітні маршрути, які відповідають потребам конкретної дитини.

Одним із основних принципів використання цифрових технологій в інклюзивній освіті є принцип доступності. Освітні ресурси повинні бути зрозумілими, зручними та доступними для всіх категорій дітей незалежно від наявних порушень розвитку. Для цього використовуються різноманітні адаптації: збільшення розміру шрифту для дітей із порушеннями зору, голосовий супровід текстів, субтитри для дітей із порушеннями слуху, спрощення інтерфейсу програм для дітей з інтелектуальними труднощами, використання піктограм та символів для дітей із мовленнєвими порушеннями.

Важливим напрямом цифровізації освіти є використання інтерактивних освітніх платформ. Такі платформи забезпечують доступ до навчальних матеріалів у зручному форматі та дозволяють організувати навчання відповідно до індивідуальних можливостей учнів. Інтерактивні завдання, тести, вправи, відеоматеріали та анімації сприяють кращому засвоєнню знань, розвитку пізнавальної активності та формуванню позитивної мотивації до навчання.

Однією з переваг цифрових платформ є можливість адаптивного навчання. Адаптивні системи аналізують результати діяльності дитини та автоматично підбирають завдання відповідного рівня складності. Це дозволяє уникнути ситуацій перевантаження або недостатньої стимуляції розвитку, підтримувати інтерес до навчання та забезпечувати поступове просування дитини до поставлених освітніх цілей.

Особливого значення набуває використання спеціалізованих мобільних додатків у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами. Сучасні мобільні технології надають широкі можливості для розвитку мовлення, уваги, пам'яті, мислення, дрібної моторики та соціальних навичок. Мобільні додатки можуть використовуватися як під час

навчальних занять, так і в домашніх умовах, забезпечуючи безперервність корекційно-розвивального впливу.

У практиці спеціальної освіти широко застосовуються програми для розвитку мовлення та комунікації. Вони допомагають дітям формувати словниковий запас, удосконалювати звуковимову, розвивати граматичні навички та комунікативну компетентність. Особливу роль такі програми відіграють у роботі з дітьми, які мають тяжкі порушення мовлення або розлади аутистичного спектра.

Важливим інструментом підтримки дітей з особливими освітніми потребами є засоби альтернативної та додаткової комунікації. Альтернативна комунікація використовується у випадках, коли дитина не може ефективно використовувати усне мовлення. Сучасні цифрові технології дозволяють створювати спеціалізовані комунікативні системи, які допомагають дитині висловлювати свої потреби, бажання та думки.

До таких засобів належать електронні комунікатори, планшети зі спеціальними програмами, системи синтезу мовлення, комунікативні додатки на основі піктограм і символів. Використання цих технологій сприяє підвищенню рівня самостійності дітей, покращенню їхньої соціальної взаємодії та забезпечує можливість активної участі в освітньому процесі.

Цифрові технології мають значний потенціал для розвитку когнітивної сфери дітей з особливими освітніми потребами. Сучасні інтерактивні програми дозволяють ефективно розвивати увагу, пам'ять, мислення, сприймання, просторові уявлення та виконавчі функції. Завдяки використанню візуальних, аудіальних та інтерактивних елементів навчальний матеріал стає більш доступним і зрозумілим.

Розвиток уваги є одним із найважливіших завдань корекційно-розвивальної роботи. Багато дітей з особливими освітніми потребами мають труднощі з концентрацією та утриманням уваги протягом тривалого часу. Інтерактивні вправи, мультимедійні завдання та ігрові елементи допомагають підтримувати інтерес до діяльності та сприяють поступовому формуванню довільної уваги.

Не менш важливим є розвиток пам'яті. Цифрові технології дозволяють використовувати різноманітні вправи на запам'ятовування, відтворення інформації, встановлення логічних зв'язків та розвиток асоціативного мислення. Завдяки можливості багаторазового повторення матеріалу діти можуть працювати у власному темпі та закріплювати отримані знання.

Сучасні цифрові ресурси сприяють також розвитку мислення. Логічні ігри, інтерактивні завдання, освітні симулятори та віртуальні моделі допомагають формувати навички аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення та встановлення причинно-наслідкових зв'язків. Це особливо важливо для дітей із затримкою психічного розвитку та інтелектуальними порушеннями.

Окремої уваги заслуговує використання цифрових технологій для розвитку мовлення. Мовленнєвий розвиток є одним із ключових напрямів корекційно-розвивальної роботи, оскільки мовлення виступає основним засобом комунікації, навчання та соціальної взаємодії. Сучасні цифрові засоби дозволяють урізноманітнювати логопедичні заняття та підвищувати їх ефективність.

Мультимедійні презентації, інтерактивні вправи, анімаційні матеріали та спеціалізовані логопедичні програми допомагають формувати правильну звуковимову, розвивати фонематичний слух, удосконалювати лексико-граматичну сторону мовлення та навички зв'язного висловлювання. Візуальна підтримка значно полегшує сприйняття інформації та сприяє кращому розумінню мовленнєвих конструкцій.

У сучасній інклюзивній освіті активно використовуються технології віртуальної та доповненої реальності. Віртуальна реальність дозволяє створювати спеціальні навчальні середовища, в яких дитина може безпечно відпрацьовувати різноманітні життєві ситуації, набувати нових навичок та розвивати соціальну компетентність.

Для дітей з розладами аутистичного спектра технології віртуальної реальності є особливо корисними, оскільки дозволяють моделювати ситуації соціальної взаємодії та поступово формувати навички спілкування. У віртуальному середовищі дитина може тренувати поведінку в громадських місцях, навчатися розпізнавати емоції інших людей та відпрацьовувати алгоритми соціальної поведінки.

Доповнена реальність поєднує реальний світ із цифровими об'єктами, що відкриває нові можливості для навчання та розвитку. За допомогою спеціальних програм діти можуть взаємодіяти з тривимірними моделями, досліджувати об'єкти навколишнього світу та отримувати додаткову інформацію в інтерактивній формі. Такий підхід підвищує зацікавленість навчанням і сприяє кращому засвоєнню знань.

Значний потенціал мають цифрові технології у сфері соціалізації дітей з особливими освітніми потребами. Соціалізація передбачає засвоєння соціальних норм, формування навичок взаємодії з іншими людьми та інтеграцію в суспільство. Для багатьох дітей з особливими освітніми потребами саме соціальна взаємодія становить найбільші труднощі.

Цифрові технології допомагають створювати додаткові можливості для спілкування, співпраці та участі у спільній діяльності. Онлайн-платформи, освітні мережі, віртуальні проєкти та інтерактивні ігри сприяють формуванню комунікативних навичок і розвитку соціальної компетентності. Діти отримують можливість взаємодіяти з однолітками, обмінюватися досвідом та брати участь у колективних формах діяльності.

Важливою умовою ефективного використання цифрових технологій є створення безпечного цифрового освітнього середовища. Безпечне середовище передбачає захист персональних даних, контроль доступу до інформації, дотримання етичних норм використання цифрових ресурсів та профілактику негативних наслідків надмірного використання електронних пристроїв.

Педагоги та батьки повинні здійснювати контроль за тривалістю роботи дітей із цифровими пристроями, враховувати вікові та індивідуальні особливості розвитку, забезпечувати чергування різних видів діяльності та створювати умови для збереження фізичного і психічного здоров'я. Особливого значення набуває формування цифрової грамотності та культури безпечної поведінки в інформаційному просторі.

Водночас використання цифрових технологій має певні ризики. До них належать можливе перевантаження нервової системи, зниження рухової активності, розвиток залежності від електронних пристроїв та обмеження безпосереднього соціального спілкування. Саме тому цифрові технології повинні використовуватися як складова комплексного освітнього процесу, а не як його єдина форма.

Ефективність використання цифрових технологій значною мірою залежить від професійної підготовки педагогів. Сучасний фахівець повинен володіти цифровою компетентністю, знати можливості різних цифрових ресурсів та вміти адаптувати їх до потреб конкретної дитини. Важливими складовими професійної діяльності є також здатність оцінювати ефективність цифрових інструментів та інтегрувати їх у систему психолого-педагогічного супроводу.

Особливого значення набуває співпраця закладу освіти з батьками дітей з особливими освітніми потребами. Використання цифрових платформ дозволяє організовувати ефективну комунікацію між педагогами та родиною, обмінюватися

інформацією про досягнення дитини, надавати консультації та рекомендації щодо організації корекційно-розвивальної роботи в домашніх умовах.

Таким чином, цифрові технології є важливим інструментом навчання, розвитку, корекції та соціалізації дітей з особливими освітніми потребами. Вони забезпечують доступність освітнього процесу, сприяють індивідуалізації навчання, розвитку когнітивних і мовленнєвих функцій, формуванню комунікативних навичок та соціальної компетентності. Раціональне використання цифрових технологій у поєднанні з традиційними педагогічними методами створює умови для максимально повної реалізації потенціалу кожної дитини та успішного включення її в освітній і соціальний простір сучасного суспільства.

Практичне заняття № 3 – 6 годин

Вирішення практичних завдань: «Розроблення плану уроку для дітей з особливими освітніми потребами із використанням мобільного додатку, спрямованого на розвиток когнітивних навичок» - 2 години.

Питання для обговорення:

1. Роль мобільних додатків в освітньому процесі.
2. Використання мобільних додатків для розвитку когнітивних навичок.

Завдання для самостійної роботи

1. Створити план уроку для дітей з особливими освітніми потребами, де буде використано мобільний додаток, спрямований на розвиток когнітивних навичок.
2. Описати, як цей додаток сприятиме розвитку дитини, як буде організовано взаємодію з учнем та як інтерактивність допоможе зберегти інтерес і увагу.
вказати використані джерела (ресурси).

Дискусія: «Аналіз ефективності використання віртуальної реальності (VR) для дітей з ООП» - 2 години.

Питання для обговорення:

1. Роль та місце віртуальній реальності в реабілітаційній роботі.

Завдання для самостійної роботи

1. Підготувати практичне заняття, яке включатиме елементи VR для розвитку моторики, орієнтації в просторі або соціальних навичок.
2. Оцінити, як використання цієї технології може покращити процес навчання та соціалізації дітей. Вказати використані джерела (ресурси).

Вирішення практичних завдань: «Створення цифрового портфоліо для дитини з ООП» - 2 години.

Питання для обговорення:

1. Роль цифрового портфоліо для дитини з ООП.
2. Використання портфоліо для контролю ефективності реабілітаційних занять.

Завдання для самостійної роботи

1. Створити концепцію цифрового портфоліо для дитини з особливими освітніми потребами, яке включатиме різні елементи роботи учня, такі як фото робіт, відео-записи занять, аудіо-файли або прогрес у навчанні через спеціалізовані програми.
2. Описати, як це портфоліо може бути корисним для моніторингу розвитку дитини, взаємодії з батьками та вчителями, а також для мотивації учня.

Рекомендована література:

Основна: [1], [2], [3], [4], [5].

Допоміжна [6], [7], [8], [9].

Тема 4. Фізична реабілітація та сенсорна інтеграція: підходи та методики.

Лекційне заняття №4 2 години

План

1. Теоретичні засади фізичної реабілітації та сенсорної інтеграції дітей з особливими освітніми потребами.
2. Сучасні методики фізичної реабілітації дітей з особливими освітніми потребами.
3. Сенсорна інтеграція в системі корекційно-розвивальної роботи.
4. Практичні аспекти застосування фізичної реабілітації та сенсорної інтеграції в інклюзивному освітньому середовищі.

Теоретичний блок. Сучасна система спеціальної та інклюзивної освіти спрямована на забезпечення всебічного розвитку дітей з особливими освітніми потребами, створення умов для максимальної реалізації їхнього потенціалу та успішної інтеграції в суспільство. Одним із важливих напрямів комплексної підтримки таких дітей є фізична реабілітація та сенсорна інтеграція. Ці напрями займають особливе місце у структурі корекційно-розвивальної роботи, оскільки спрямовані на покращення фізичного стану, розвиток рухових навичок, формування здатності ефективно сприймати та обробляти сенсорну інформацію, а також забезпечення гармонійного психофізичного розвитку особистості.

Фізична реабілітація є системою спеціально організованих заходів, спрямованих на відновлення, компенсацію або розвиток порушених функцій організму засобами фізичних вправ, рухової активності та інших реабілітаційних методик. Для дітей з особливими освітніми потребами фізична реабілітація має не лише лікувальне, але й педагогічне, соціальне та психологічне значення. Вона сприяє підвищенню рівня фізичної підготовленості, формуванню самостійності, покращенню емоційного стану та розвитку навичок соціальної взаємодії.

Актуальність фізичної реабілітації зумовлена тим, що значна кількість дітей з особливими освітніми потребами має порушення рухового розвитку різного ступеня вираженості. Це можуть бути порушення координації рухів, недостатній розвиток м'язової сили, труднощі підтримання рівноваги, порушення постави, низький рівень витривалості або обмеження рухової активності. Такі труднощі негативно впливають не лише на фізичний розвиток, а й на формування пізнавальних процесів, комунікативних навичок та соціальної компетентності.

Основною метою фізичної реабілітації є створення умов для максимально можливого відновлення функціональних можливостей організму дитини та підвищення якості її життя. Реалізація цієї мети передбачає вирішення комплексу завдань, серед яких особливе місце займають розвиток рухових умінь і навичок, зміцнення здоров'я, корекція порушень постави та координації рухів, розвиток фізичних якостей, підвищення рівня працездатності та формування позитивного ставлення до рухової активності.

Одним із провідних принципів фізичної реабілітації є індивідуальний підхід. Кожна дитина має власні особливості розвитку, рівень фізичної підготовленості та специфічні потреби, тому реабілітаційна програма повинна розроблятися з урахуванням цих факторів. Важливим є також принцип систематичності, який передбачає регулярність занять та поступове ускладнення навантажень відповідно до досягнутих результатів.

У сучасній практиці фізичної реабілітації широко застосовується лікувальна фізична культура. Лікувальна фізична культура являє собою систему спеціально підібраних фізичних вправ, спрямованих на покращення функціонального стану організму, розвиток рухових навичок та профілактику вторинних порушень. Заняття лікувальною фізичною культурою сприяють зміцненню опорно-рухового апарату, покращенню діяльності серцево-судинної та дихальної систем, розвитку координації рухів та формуванню правильної постави.

Особливого значення лікувальна фізична культура набуває у роботі з дітьми, які мають порушення опорно-рухового апарату, дитячий церебральний параліч, генетичні синдроми або затримку психомоторного розвитку. Систематичне виконання спеціально підібраних вправ сприяє підвищенню рухової активності та розвитку життєво необхідних навичок.

Важливим напрямом фізичної реабілітації є кінезіотерапія. Термін «кінезіотерапія» походить від грецьких слів «кінезис» – рух та «терапія» – лікування. Основою цього методу є використання рухової активності як засобу відновлення та розвитку функціональних можливостей організму. Кінезіотерапія базується на науково доведеному взаємозв'язку між руховою діяльністю та розвитком нервової системи.

Рухова активність стимулює діяльність головного мозку, сприяє утворенню нових нейронних зв'язків та активізує процеси нейропластичності. Саме тому кінезіотерапія є ефективним засобом не лише фізичної, а й когнітивної реабілітації. Під час виконання спеціальних вправ покращуються увага, пам'ять, просторове мислення та здатність до саморегуляції.

У практиці роботи з дітьми широко використовуються вправи на розвиток координації рухів, рівноваги, орієнтації у просторі, міжпівкульної взаємодії та дрібної моторики. Відомо, що розвиток моторики безпосередньо пов'язаний із розвитком мовлення та пізнавальної діяльності, тому кінезіотерапевтичні методики займають важливе місце у системі комплексного психолого-педагогічного супроводу.

Ще одним ефективним засобом фізичної реабілітації є масаж. Масаж сприяє покращенню кровообігу, нормалізації м'язового тону, стимуляції нервової системи та загальному оздоровленню організму. Залежно від потреб дитини можуть застосовуватися різні види масажу: лікувальний, корекційний, сегментарний, точковий або релаксаційний. Масаж часто поєднується з лікувальною фізичною культурою та іншими реабілітаційними методиками, що

забезпечує комплексний вплив на організм.

У структурі фізичної реабілітації важливе місце займають вправи на розвиток координаційних здібностей. Координація рухів є складною психофізіологічною функцією, яка забезпечує узгодженість роботи різних м'язових груп та ефективність рухової діяльності. Багато дітей з особливими освітніми потребами мають труднощі з виконанням складних рухових дій, підтриманням рівноваги та орієнтацією у просторі.

Для розвитку координаційних здібностей використовуються вправи на балансування, ходьбу по обмеженій опорі, виконання рухів під музичний супровід, вправи з м'ячами та іншими спортивними предметами. Такі вправи сприяють покращенню контролю над власним тілом, розвитку просторових уявлень та підвищенню впевненості у власних можливостях.

Поряд із фізичною реабілітацією важливе значення має сенсорна інтеграція. Сенсорна інтеграція є процесом організації, обробки та інтерпретації сенсорної інформації, яка надходить до мозку від різних органів чуття. Теорія сенсорної інтеграції була розроблена американською дослідницею Джин Айрес і сьогодні широко використовується у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами.

Згідно з теорією сенсорної інтеграції, ефективне функціонування людини залежить від здатності нервової системи правильно обробляти інформацію, отриману через зір, слух, дотик, смак, нюх, а також через вестибулярну та пропріоцептивну системи. Порушення сенсорної інтеграції можуть проявлятися у вигляді підвищеної або зниженої чутливості до сенсорних подразників, труднощів координації рухів, проблем поведінки та навчання.

Особливо часто порушення сенсорної інтеграції спостерігаються у дітей з розладами аутистичного спектра, синдромом дефіциту уваги з гіперактивністю, порушеннями мовлення, затримкою психічного розвитку та іншими особливими освітніми потребами. Такі діти можуть уникати певних звуків, текстур або рухів, надмірно реагувати на сенсорні стимули або, навпаки, потребувати постійної додаткової сенсорної стимуляції.

Сенсорна інтеграція спрямована на формування здатності мозку ефективно обробляти сенсорну інформацію та адекватно реагувати на зовнішні подразники. Основним методом роботи є організація спеціально підібраної діяльності, яка забезпечує необхідний рівень сенсорного навантаження та стимулює розвиток відповідних нервових структур.

Особливе значення в сенсорній інтеграції має розвиток вестибулярної системи, яка відповідає за підтримання рівноваги, координацію рухів та орієнтацію у просторі. Для стимуляції вестибулярної системи використовуються гойдалки, балансувальні платформи, гамаки, батути та інші спеціальні пристрої. Такі вправи сприяють розвитку рухового контролю та підвищенню адаптаційних можливостей організму.

Не менш важливою є стимуляція пропріоцептивної системи, яка забезпечує сприйняття положення власного тіла у просторі. Для цього використовуються вправи з обтяженням, лазіння, штовхання, перетягування предметів та інші види рухової активності. Пропріоцептивна стимуляція допомагає покращити контроль рухів, підвищити концентрацію уваги та знизити рівень тривожності.

Важливим компонентом сенсорної інтеграції є розвиток тактильної системи. Тактильне сприйняття забезпечує отримання інформації через дотик і відіграє важливу роль у формуванні пізнавальної діяльності. Для стимуляції тактильної

чутливості використовуються сенсорні доріжки, тактильні панелі, різноманітні матеріали з різною текстурою, ігри з піском, водою, крупами та природними матеріалами.

Особливе місце у процесі сенсорної інтеграції займає організація сенсорного середовища. Сенсорне середовище являє собою спеціально обладнаний простір, який містить різноманітні засоби для стимуляції сенсорних систем. До його складу можуть входити сенсорні кімнати, інтерактивні панелі, світлові проєктори, сухі басейни, тактильні доріжки та інше обладнання.

Сенсорна кімната є одним із найбільш ефективних засобів сенсорної інтеграції. Вона створює умови для релаксації, зниження емоційного напруження, розвитку сенсорного сприйняття та стимуляції пізнавальної активності. Заняття в сенсорній кімнаті сприяють покращенню емоційного стану дітей, розвитку уваги та формуванню навичок саморегуляції.

Ефективність фізичної реабілітації та сенсорної інтеграції значною мірою залежить від комплексного підходу. Найкращі результати досягаються за умови поєднання різних методик та тісної співпраці фахівців різного профілю. У роботі з дитиною можуть брати участь учителі, асистенти вчителя, психологи, логопеди, реабілітологи, фізичні терапевти та батьки.

Важливою умовою успішної реалізації реабілітаційних програм є індивідуалізація. Кожна дитина має власний профіль розвитку, особливості сенсорного сприйняття та рівень фізичної підготовленості. Тому підбір вправ, методик та обладнання повинен здійснюватися на основі попередньої комплексної оцінки потреб дитини.

Сучасні дослідження підтверджують позитивний вплив фізичної реабілітації та сенсорної інтеграції на різні аспекти розвитку дітей з особливими освітніми потребами. Регулярні заняття сприяють покращенню фізичного здоров'я, розвитку рухових навичок, підвищенню рівня самостійності, формуванню позитивної самооцінки та успішній соціальній адаптації.

Таким чином, фізична реабілітація та сенсорна інтеграція є важливими складовими системи комплексної підтримки дітей з особливими освітніми потребами. Вони забезпечують гармонійний розвиток фізичної, сенсорної, когнітивної та емоційної сфер особистості, сприяють підвищенню якості життя та створюють умови для успішної інтеграції дитини в освітній і соціальний простір. Використання сучасних підходів і методик фізичної реабілітації та сенсорної інтеграції дозволяє максимально реалізувати потенційні можливості кожної дитини та забезпечити її повноцінний розвиток відповідно до індивідуальних потреб і можливостей.

Практичне заняття № 4 – 8 години

Вирішення практичних завдань: «Розробка індивідуальної програми фізичної реабілітації для дитини з ООП» - 2 години.

Питання для обговорення:

1. Роль та місце фізичної реабілітації в соціалізації дитини.
2. Основні методи і засоби для організації заняття з фізичної реабілітації.

Завдання для самостійної роботи

1. Створити план реабілітаційного заняття для дитини з ДЦП, яке включатиме фізичні вправи, спрямовані на покращення моторики та рівноваги.
2. Визначити, які методи та підходи (наприклад, кінезіотерапія, масаж, використання спеціалізованих тренажерів) будуть використовуватися для поліпшення рухових функцій.
3. Оцінити, як ви будете коригувати програму в залежності від стану дитини.

Круглий стіл: «Моделювання заняття з сенсорної інтеграції для дітей з ООП» - 2 години.

Питання для обговорення:

1. Розподіл дітей на групи відповідно їх рівня розвитку.
2. Особливості розвитку дитини при конкретному порушенні.
3. Методи контролю за розвитком дитини.

Завдання для самостійної роботи

1. Розробити сценарій заняття з сенсорної інтеграції для групи дітей з порушеннями розвитку.
2. Використати методи, які допомагають інтегрувати сенсорні відчуття (візуальні, слухові, тактильні) для поліпшення уваги, координації рухів і емоційної стабільності.
3. Включити вправи на баланс, стимуляцію різних сенсорних систем та використання спеціальних матеріалів (наприклад, м'ячі, текстури, світлові та звукові ефекти).

Вирішення практичних завдань: «Створення комплексу вправ для розвитку сенсорної чутливості в інклюзивній групі» - 2 години.

Питання для обговорення:

1. Принцип організації заняття в інклюзивній групі.
2. Роль асистента вчителя в інклюзивній групі.

Завдання для самостійної роботи

1. Розробити комплекс фізичних вправ, спрямованих на розвиток сенсорної чутливості дітей з різними особливими освітніми потребами.
2. Використати методи сенсорної інтеграції, щоб покращити взаємодію з навколишнім світом через рух, звуки, запахи, тактильні відчуття тощо.
3. Описати, як ви будете адаптувати ці вправи залежно від потреб і здатностей дітей з різними порушеннями розвитку.

Круглий стіл: «Розробка індивідуального плану психолого-педагогічного супроводу для дитини з ООП» - 2 години.

Питання для обговорення:

1. Роль психолого-педагогічного супроводу дитини з ООП в інклюзивній групі.
2. Психолого-педагогічний супровід дитини з ООП в інклюзивній групі

Завдання для самостійної роботи

1. Розробити індивідуальний план психолого-педагогічного супроводу для дитини з особливими освітніми потребами, який буде орієнтований на розвиток соціальних навичок та інтеграцію в колектив.
2. Визначити, які методи та стратегії ви будете використовувати для покращення взаємодії дитини з однолітками, адаптації до соціальних норм і розвитку емоційного інтелекту.

Рекомендована література:

Основна: [1], [2], [3], [4], [5].

Тема 5. Психолого-педагогічний супровід дітей з ООП у процесі соціалізації.

Лекційне заняття №5 2 години

План

1. Теоретичні засади психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами.
2. Основні складові та завдання психолого-педагогічного супроводу дітей з ООП.
3. Адаптація освітнього середовища та створення умов для успішної соціалізації дітей з ООП.
4. Співпраця закладу освіти з родиною дитини з особливими освітніми потребами.

Теоретичний блок. Сучасний розвиток системи освіти характеризується утвердженням принципів гуманізму, дитиноцентризму, рівності прав та можливостей кожної особистості. У зв'язку з цим особливого значення набуває проблема забезпечення якісної освіти та успішної соціалізації дітей з особливими освітніми потребами. Однією з найважливіших умов реалізації цього завдання є організація ефективного психолого-педагогічного супроводу, який спрямований на створення сприятливих умов для всебічного розвитку дитини, формування її життєвих компетентностей, соціальної активності та успішної інтеграції в суспільство.

Психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами є цілісною системою професійної діяльності педагогів, психологів, логопедів, соціальних педагогів, асистентів учителя, реабілітологів та інших фахівців, спрямованою на забезпечення умов для розвитку, навчання, виховання та соціалізації дитини відповідно до її індивідуальних можливостей і потреб. Головною метою психолого-педагогічного супроводу є сприяння гармонійному розвитку особистості, максимальній реалізації потенційних можливостей дитини та забезпечення її успішної адаптації до освітнього й соціального середовища.

Соціалізація є складним процесом засвоєння людиною соціального досвіду, норм, цінностей, моделей поведінки та способів взаємодії, необхідних для повноцінного функціонування в суспільстві. Для дітей з особливими освітніми потребами процес соціалізації часто супроводжується певними труднощами, пов'язаними з особливостями розвитку, обмеженнями комунікації, труднощами навчання, недостатнім рівнем

самостійності або негативними соціальними стереотипами. Саме тому психолого-педагогічний супровід виступає важливим інструментом подолання цих труднощів та створення умов для успішної інтеграції дитини у соціальне середовище.

Важливість психолого-педагогічного супроводу зумовлена тим, що дитина з особливими освітніми потребами потребує не лише спеціально організованого навчання, а й комплексної підтримки в різних сферах життєдіяльності. Така підтримка охоплює розвиток пізнавальної діяльності, формування комунікативних навичок, розвиток емоційно-вольової сфери, соціальних компетентностей, навичок самообслуговування та самостійного життя.

Основою психолого-педагогічного супроводу є принцип комплексності, який передбачає узгоджену взаємодію різних фахівців для досягнення спільної мети. У сучасній інклюзивній освіті створюються команди психолого-педагогічного супроводу, до складу яких входять учителі, асистенти вчителів, практичні психологи, соціальні педагоги, логопеди, дефектологи, керівники закладів освіти та батьки. Кожен із членів команди виконує свої функції, але всі працюють у тісній взаємодії для забезпечення комплексної підтримки дитини.

Одним із провідних принципів психолого-педагогічного супроводу є індивідуальний підхід. Кожна дитина має унікальні особливості розвитку, власний життєвий досвід, сильні сторони та труднощі. Тому організація супроводу повинна базуватися на глибокому вивченні індивідуальних особливостей дитини та врахуванні її потреб у процесі навчання, виховання та соціалізації.

Важливою складовою психолого-педагогічного супроводу є психодіагностична діяльність. Психолого-педагогічна діагностика спрямована на визначення рівня розвитку дитини, виявлення її освітніх потреб, сильних сторін та труднощів. Результати діагностики є основою для планування індивідуальної програми розвитку, вибору ефективних методів навчання та корекційно-розвивальної роботи.

Діагностична діяльність здійснюється систематично та охоплює різні сфери розвитку особистості. Особлива увага приділяється оцінюванню когнітивної сфери, мовленнєвого розвитку, емоційно-вольових процесів, комунікативних навичок, соціальної адаптації та рівня сформованості життєвих компетентностей. Такий комплексний підхід дозволяє отримати цілісне уявлення про можливості та потреби дитини.

Наступною важливою складовою супроводу є психологічна підтримка. Вона спрямована на створення сприятливого психологічного клімату, розвиток емоційної стабільності, формування позитивної самооцінки та впевненості у власних силах. Багато дітей з особливими освітніми потребами стикаються з труднощами спілкування, переживають почуття невпевненості або тривожності, тому психологічна допомога є важливою умовою їхнього успішного розвитку.

Психологічна підтримка може реалізовуватися через індивідуальні та групові консультації, тренінги, ігрові заняття, арт-терапевтичні методики та інші форми роботи. Особливе значення має розвиток навичок емоційної саморегуляції, вміння розпізнавати власні емоції та конструктивно взаємодіяти з іншими людьми.

Важливим напрямом психолого-педагогічного супроводу є педагогічна підтримка. Вона полягає у створенні умов для успішного навчання, розвитку пізнавальної активності та формування навчальної мотивації. Педагогічна підтримка передбачає використання адаптацій і модифікацій освітнього процесу, спеціальних методів навчання, індивідуальних освітніх маршрутів та сучасних технологій навчання.

У процесі соціалізації важливу роль відіграє розвиток комунікативної компетентності. Комунікація є основою соціальної взаємодії та одним із ключових чинників успішної адаптації дитини до суспільного життя. Для багатьох дітей з особливими освітніми потребами характерними є труднощі мовленнєвого розвитку, встановлення контактів з однолітками та підтримання соціальної взаємодії.

Тому одним із завдань психолого-педагогічного супроводу є формування навичок ефективного спілкування. Для цього використовуються різноманітні методики розвитку мовлення, комунікативні тренінги, рольові ігри, вправи на розвиток соціальних навичок та альтернативні засоби комунікації. Важливим результатом такої роботи є формування здатності дитини висловлювати власні думки, потреби та почуття, а також розуміти інших людей.

Особливого значення у процесі соціалізації набуває розвиток соціальної компетентності. Соціальна компетентність включає знання соціальних норм і правил, уміння співпрацювати, вирішувати конфлікти, приймати відповідальні рішення та брати участь у суспільному житті. Формування соціальної компетентності здійснюється через залучення дітей до різноманітних форм спільної діяльності, участь у проєктах, творчих заходах, громадських ініціативах та позакласній роботі.

Важливою складовою психолого-педагогічного супроводу є корекційно-розвивальна робота. Її метою є подолання або послаблення наявних порушень розвитку, компенсація недостатньо сформованих функцій та створення умов для повноцінного розвитку особистості. Корекційно-розвивальні заняття можуть бути спрямовані на розвиток мовлення, когнітивних процесів, моторики, емоційної сфери, комунікативних навичок та соціальної адаптації.

У сучасній інклюзивній освіті особлива увага приділяється адаптації освітнього середовища. Освітнє середовище повинно бути безпечним, доступним, комфортним та таким, що відповідає індивідуальним потребам дитини. Адаптація середовища включає архітектурну доступність, використання спеціальних технічних засобів, адаптацію навчальних матеріалів, організацію робочого місця та створення сприятливого соціально-психологічного клімату.

Фізична доступність освітнього середовища передбачає усунення бар'єрів, які можуть обмежувати участь дитини в освітньому процесі. Це особливо важливо для дітей із порушеннями опорно-рухового апарату, зору чи слуху. Створення безбар'єрного середовища сприяє підвищенню рівня самостійності та забезпечує рівні можливості для всіх учасників освітнього процесу.

Не менш важливою є адаптація змісту та методів навчання. Для цього використовуються адаптовані навчальні матеріали, спеціальні дидактичні засоби, цифрові технології та індивідуальні форми роботи. Такі заходи дозволяють забезпечити доступність навчальної інформації та створити умови для успішного засвоєння знань.

Важливою умовою ефективного психолого-педагогічного супроводу є формування позитивного ставлення до дітей з особливими освітніми потребами з боку однолітків і педагогів. Атмосфера прийняття, поваги та підтримки сприяє розвитку почуття безпеки, впевненості та соціальної активності. Саме тому велике значення мають просвітницька робота, виховання толерантності та формування культури інклюзивного спілкування.

Одним із ключових чинників успішної соціалізації є взаємодія закладу освіти з родиною дитини. Родина є першим соціальним середовищем, у якому формується особистість дитини, тому її роль у процесі розвитку та соціалізації є надзвичайно важливою. Батьки найкраще знають особливості своєї дитини, її потреби, інтереси та

можливості, тому їхня участь у процесі психолого-педагогічного супроводу є обов'язковою.

Співпраця з батьками ґрунтується на принципах партнерства, взаємної поваги та відповідальності. Заклад освіти повинен забезпечувати регулярне інформування батьків про досягнення дитини, особливості її розвитку та результати корекційно-розвивальної роботи. У свою чергу батьки мають активно брати участь у реалізації індивідуальної програми розвитку та виконувати рекомендації фахівців.

Формами співпраці можуть бути індивідуальні консультації, батьківські збори, тренінги, семінари, майстер-класи, спільні заходи та проєкти. Особливу роль відіграє психолого-педагогічне консультування, яке допомагає батькам краще розуміти особливості розвитку дитини та ефективно підтримувати її в домашніх умовах.

Підтримка родини є важливим чинником гармонійного розвитку дитини поза межами закладу освіти. Саме в сім'ї формуються базові життєві навички, моделі поведінки, моральні цінності та соціальні установки. Тому узгодженість дій педагогів і батьків забезпечує цілісність виховного впливу та підвищує ефективність процесу соціалізації.

Сучасний підхід до психолого-педагогічного супроводу передбачає орієнтацію не лише на подолання труднощів, а й на розвиток сильних сторін особистості. Важливо виявляти здібності, інтереси та потенційні можливості дитини, створювати умови для їх реалізації та підтримувати прагнення до саморозвитку. Такий підхід сприяє формуванню позитивної самооцінки, мотивації до досягнення успіху та активної життєвої позиції.

Особливої актуальності набуває формування життєвих компетентностей, необхідних для самостійного життя. До них належать навички самообслуговування, прийняття рішень, відповідальної поведінки, планування власної діяльності, ефективної комунікації та взаємодії з іншими людьми. Розвиток таких компетентностей є важливою умовою успішної інтеграції дітей з особливими освітніми потребами в суспільство.

Таким чином, психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами у процесі соціалізації є складною багатокомпонентною системою професійної підтримки, спрямованою на забезпечення повноцінного розвитку особистості та успішної інтеграції в суспільство. Його ефективність визначається комплексністю, індивідуалізацією, міждисциплінарною взаємодією та активною співпрацею з родиною. Створення сприятливого освітнього середовища, розвиток комунікативних і соціальних компетентностей, підтримка емоційного благополуччя та формування життєвих навичок є основними умовами успішної соціалізації дітей з особливими освітніми потребами та їхньої повноцінної участі в житті сучасного суспільства.

Практичне заняття № 5 – 8 годин

Круглий стіл: «Моделювання соціалізаційної групи (соціальна інклюзія) для дітей з порушеннями розвитку» - 2 години.

Питання для обговорення:

1. Соціалізація дітей з порушеннями в суспільство.
2. Роль вчителів та батьків у соціалізації дитини з порушеннями.

Завдання для самостійної роботи

1. Створити сценарій заняття для соціалізаційної групи, яка включає дітей з різними порушеннями розвитку (наприклад, розлади аутистичного спектру, синдром Дауна,

ДЦП).

2. Включити в заняття вправи та ігри, що сприяють розвитку комунікативних навичок, покращують взаємодію з іншими дітьми та вчителями, а також допомагають учням адаптуватися до соціальних ситуацій.

Дискусія: «Аналіз ефективності методів підтримки в процесі соціалізації дитини з ООП у закладі освіти» - 2 години.

Питання для обговорення:

1. Роль аналізу ефективності методів в процесі соціалізації дитини з ООП.

Завдання для самостійної роботи

1. Провести аналіз методів психолого-педагогічного супроводу дитини з ООП в умовах закладу освіти.

2. Визначити, які методи і підходи найбільш ефективні для розвитку соціальних навичок у дітей, зокрема методи, які допомагають їм виявляти ініціативу, вчитися працювати в групах, взаємодіяти з однолітками і педагогами.

3. Оцінити роль батьків і спеціалістів у цьому процесі.

Кейс-стаді: «Адаптація освітнього середовища до індивідуальних потреб дитини з особливими освітніми потребами» - 2 години.

Питання для обговорення:

1. Які індивідуальні освітні, сенсорні, комунікативні та рухові потреби дитини з ООП є визначальними для адаптації освітнього середовища?

2. Які елементи освітнього середовища (фізичний простір, навчальні матеріали, режим діяльності, цифрові та допоміжні засоби) потребують першочергової адаптації для забезпечення доступності та комфортності навчання дитини?

3. Як адаптація освітнього середовища може сприяти підвищенню навчальної мотивації, рівня самостійності та соціальної взаємодії дитини з особливими освітніми потребами?

4. Якою є роль команди психолого-педагогічного супроводу та співпраці з батьками у процесі планування, реалізації та оцінювання ефективності адаптації освітнього середовища?

5. За якими критеріями та показниками доцільно оцінювати результативність адаптації освітнього середовища й які корективи слід вносити у разі зміни потреб дитини з ООП?

Завдання для самостійної роботи

1. Опрацювати нормативно-правові та науково-методичні джерела з питань інклюзивної освіти й адаптації освітнього середовища, визначивши основні принципи, вимоги та напрями адаптації освітнього простору, змісту й організації освітнього процесу для дітей з особливими освітніми потребами.

2. Підготувати аналітичний опис кейсу дитини з ООП (тип порушення, освітні потреби, труднощі у навчанні та соціальній взаємодії) та запропонувати обґрунтований варіант адаптації освітнього середовища (фізичного, навчально-методичного та соціального), спрямований на забезпечення доступності, участі та успішного навчання дитини.

Кейс-стаді: «Організація взаємодії з родиною дитини з ООП у системі психолого-педагогічного супроводу» - 2 години.

Питання для обговорення:

1. Які потреби та ресурси родини дитини з особливими освітніми потребами необхідно враховувати під час планування психолого-педагогічного супроводу?
2. Які форми та методи взаємодії з батьками є найбільш ефективними для забезпечення узгодженості дій фахівців і родини у підтримці розвитку дитини з ООП?
3. Як вибудовувати партнерські відносини між закладом освіти та родиною дитини з ООП з урахуванням принципів довіри, конфіденційності та поваги до сімейних цінностей?
4. Яку роль відіграє родина у реалізації індивідуальної програми розвитку дитини та як здійснювати зворотний зв'язок щодо динаміки її розвитку й навчальних досягнень?
5. За якими критеріями доцільно оцінювати ефективність взаємодії з родиною дитини з ООП у системі психолого-педагогічного супроводу та які кроки варто здійснювати у разі виникнення труднощів у співпраці?

Завдання для самостійної роботи

1. Опрацювати науково-методичні та нормативні джерела з питань психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами, визначивши роль родини, основні принципи партнерської взаємодії та функції фахівців у системі підтримки дитини.
2. Підготувати опис практичного кейсу родини дитини з ООП (склад сім'ї, освітні запити, рівень залученості батьків, можливі труднощі у взаємодії) та запропонувати обґрунтований план організації співпраці між закладом освіти і родиною в межах психолого-педагогічного супроводу.

Рекомендована література:

Основна: [1], [2], [3], [4], [5].

Критерії оцінювання

Сума балів	Критерії оцінки
Відмінно (90-100 А)	Здобувач демонструє міцні знання навчального матеріалу в обсязі, що відповідає програмі навчальної дисципліни, правильно й обґрунтовано приймає необхідні рішення в різних нестандартних ситуаціях; реалізує теоретичні положення навчальної дисципліни виконуючи практичні завдання у сфері спеціальної освіти. При виконанні практичних завдань проявляє вміння самостійно вирішувати поставлені завдання, активно включається в обговорення, відстоює власну точку зору в питаннях та рішеннях, що розглядаються. Оцінка нижче 100 балів обґрунтовується недостатнім розкриттям теоретичних питань навчальної дисципліни, або тим, що студент проявляє невпевненість в тлумаченні теоретичних положень чи складних практичних завдань.

Добре (82-89 B)	Здобувач демонструє знання, володіння матеріалом в обсязі, що відповідає програмі навчальної дисципліни, робить на їхній основі аналіз можливих ситуацій та вміє застосовувати теоретичні положення при вирішенні практичних задач у сфері спеціальної освіти, але припускається несуттєвих помилок. При виконанні практичних завдань, здобувач самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких є незначною.
Добре (74-81 C)	Здобувач на достатньому рівні володіє навчальним матеріалом, знає основні теоретичні положення, що відповідають програмі навчальної дисципліни, аналізує можливі практичні ситуації та вирішує їх, але припускається помилок які усуває за підтримки з боку викладача або однокурсників. Пояснює основні положення, дає правильні відповіді щодо зміни психологічних форм, методів роботи у сфері спеціальної освіти при заданій зміні вихідних параметрів. Помилки у відповідях не є системними, впевнено працює за алгоритмом.
Задовільно (64-73 D)	Здобувач розуміє основні положення навчальної дисципліни, котрі є визначальними і орієнтується у напрямі вирішення практичних завдань. Здобувач розуміє практичні завдання, має пропозиції щодо напрямку їх вирішення. Самостійно вирішує завдання за зразком, допускає значну кількість неточностей, помилок, котрі усуває під керівництвом викладача, підтримки з боку однокурсників.
Задовільно (60-63 E)	Здобувач поверхнево опанував навчальний зміст, передбачений програмою навчальної дисципліни, володіє основними положеннями на мінімально допустимому рівні. Знання щодо організації корекційної роботи з дітьми з комплексними порушеннями несистемні, фрагментарні. Виконання практичних завдань, формалізоване: є відповідність алгоритму, виконує практичні завдання за підтримки з боку викладача зі значними труднощами; демонструє нестійкі навички міжособистісної взаємодії.
Незадовільно (35-59 FX)	Здобувач має фрагментарні знання, опанувавши менше половини обсягу навчального змісту, передбаченого програмою навчальної дисципліни. Відсутнє цілісне усвідомлення навчального матеріалу. Здобувач працює пасивно, практичні завдання виконує переважно з помилками, виправляє помилки лише при виконанні нескладних практичних завдань. Здобувач допускається до повторного

	складання заліку.
Незадовільно (0-34 F)	Здобувач не виконує вимоги програми навчальної дисципліни: не сформовані знання уміння та навички. Здобувач не допускається до заліку та проходить повторне вивчення дисципліни.

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Для здобувачів видами контролю є: індивідуальне опитування на практичних заняттях, перевірка виконання практичних завдань, письмове опитування, залік.

Методи демонстрування результатів навчання: дискусія, доповідь, презентація результатів самостійної роботи.

Рекомендовані джерела інформації

Основна література

1. Кобильченко В., Омельченко І. Спеціальна психологія: підручник. Київ: ВЦ «Академія», 2020. 224 с.
2. Клопота Є.А. Психологічні основи інклюзивного освітнього простору: навчальний посібник. Запоріжжя: ЗНУ, 2020. 85 с.
3. Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів: навчально-методичний посібник/ за заг. ред. М.А. Порошенко та ін.. Київ: 2018. 252 с.
4. Порошенко М.А. Інклюзивна освіта : навчальний посібник. Київ : «ТОВ Агенство «Україна», 2019. 300 с.
5. Соколова Г. Б. Психологічний супровід школярів із синдромом Дауна: Монографія. Чернівці: Букрек, 2018. 344 с.

Допоміжна

1. Актуальні питання реформування освіти в Україні: монографія / за ред. С. Л. Лондара. Київ: ДНУ «Інститут освітньої аналітики». 2018. 246 с.
2. Дитина з труднощами в навчанні в інклюзивному класі: навчально-методичний посібник / Н. В. Базима, О. Б. Качуровська, Ю. В. Коломієць, І. В. Мартиненко; за ред. І. В. Мартиненко, М. К. Шеремет. Київ: ДІА, 2019. 148 с.
3. Докучина Т.О. Працівники психологічної служби в команді психолого-педагогічного супроводу: хто і що робить. *Заступник директора школи*. 2019. № 3. С. 22-23.
4. Коваль Л. В. Організаційно-методичний супровід дитини з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного ДНЗ : навчально-методичний посібник. Київ : ФОП Симоненко О. І. 2018. 100 с.
5. Компанець Н. М. Моделювання індивідуального розвитку дитини з особливими потребами в умовах інклюзивного ДНЗ : навчально-методичний посібник. Київ : ФОП Симоненко О. І. 2018. 68 с.
6. Конопляста С. Ю. Розвиток дітей із вродженими незрощеннями губи та піднебіння. Теорія і практика. Монографія. Київ.: НПУ імені М. П. Драгоманова. 2008, 212 с.
7. Лещій Н. Взаємодія педагогів освітньо-реабілітаційного центру з батьками дітей зі складними порушеннями розвитку. *International Independent Scientific Journal*. 2019. № 8. С. 26-30.
8. Логопедія : підручник / за ред. М. К. Шеремет. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2018. 856с.
9. Основи спеціальної та інклюзивної педагогіки : навчальний посібник/ за заг. ред. проф. Ю. Д. Бойчука. Харків: ХНПУ ім. Г. С. Сковороди. 2018. 338 с.

10. Особлива дитина в інклюзивному навчальному закладі : навчально-методичний комплект / Л. В. Коваль, Н. М. Компанець, Н. О. Квітка, А. В. Лапін, І. В. Луценко. Київ : ФОП Симоненко О. І. 2018. 380 с.

11. Соколова Г. Б., Кравець Ю. О. Психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами : організаційні і методичні аспекти. Освіта осіб з особливими потребами : шляхи розбудови, 2023. Вип. 23. С. 178–195.

12. Четверікова Н.В. Роль шкільного психолога як члена команди супроводу інклюзивного процесу в закладі загальної середньої освіти. *International Academy Journal*. 2018. Vol. 37(25). С. 40-49.

Інформаційні ресурси

1. Все про розвиток і корекцію мовлення дітей та дорослих. URL: <http://www.logoped.org/> Декларації, конвенції та угоди ООН щодо прав інвалідів. URL: www.un.org/russian/document/declarat/disabledmenu.htm

2. Клуб працівників спеціальної освіти. URL: <http://www.krok.org.ua/>

3. Офіційний сайт Бібліотеки Університету Ушинського. URL : <https://library.pdpu.edu.ua>

4. Сайт англійською та українською мовами, присвячений співробітництву в галузі спеціальної педагогіки. Частина сторінок - ще в розробці. Електронний журнал. URL: www.canada-ukraine.org/ukr_Journal.htm

5. Сайт дефектологів. URL: <http://defectolog.by/>

6. Система нормативно-правового і програмно-методичного забезпечення освіти в Україні, в тому числі нормативні акти про особливості діяльності спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів. URL: [www.znz.edu-ua.net/rb.php?r=6](http://www.znz.edu.ua.net/rb.php?r=6)

7. Товариство Живого Журналу «Спеціальна психологія». URL: <http://community.livejournal.com/specpsy>

8. Товариство Живого Журналу, присвячене проблемам дефектології. URL: <http://community.livejournal.com/defektologija> Українська асоціація корекційних педагогів. URL: <http://uasp.org.ua>